

Model pozůstalostní péče v ČR

Úvod

Pozůstalostní péčí rozumíme podporu a péči poskytovanou lidem, kterým zemřel blízký člověk. Cílem pozůstalostní péče je pomoci jednotlivci zvládat emocionální a praktické výzvy spojené s úmrtím a přizpůsobit se nové realitě bez zesnulého. Tato péče může zahrnovat psychologickou podporu, poradenství, pomoc s organizací pohřbu a řešení právních a finančních záležitostí.

Pozůstalostní péče v ČR v současné době je poskytována různými subjekty (nemocnice, domovy pro seniory, hospice, specializované poskytovatele pozůstalostní péče) v různé šíři na několika úrovních a nemá jednotnou strukturovanou podobu. Cílem vytvoření systému péče v období truchlení je zajištění dostupnosti pozůstalostní péče v ČR. V první řadě je třeba definovat termín pozůstalostní péče a standardizovat typy pozůstalostní péče. Vycházíme z praxe současných poskytovatelů v ČR i zahraničí, tak aby pozůstalostní péče v ČR zahrnovala nabídku široké palety služeb, kterou jsou jasně pojmenovány a definovány a jsou dostupné na celém území ČR.

Rozlišujeme poskytování pozůstalostní péče na třech úrovních:

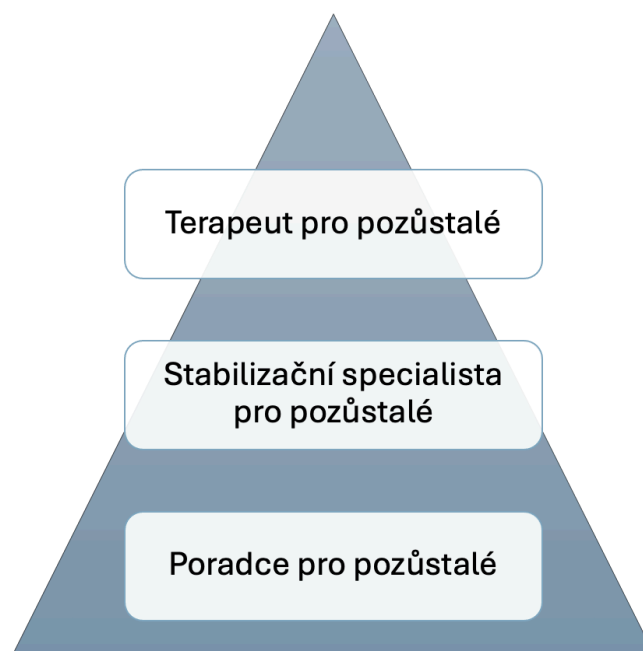
- specializované pozůstalostní služby a poradny
- obecná pozůstalostní péče
- prevence na školách

A. SPECIALIZOVANÉ POZŮSTALOSTNÍ SLUŽBY

A PORADNY

Specializovanou pozůstalostní péčí rozumíme služby poskytované organizacemi, které pracují převážně s umírajícími a pozůstalými. Poskytuje se standardně v rámci specializované paliativní péče nebo výlučnými poskytovateli specializované pozůstalostní péče a může zahrnovat také spirituální péči.

Schéma 1 - Úrovně odborné specializované pozůstalostní služby

1. **terapeut pro pozůstalé** - cílem práce je integrace truchlení do funkčního života, rozlišujeme dva druhy péče a to individuální a skupinovou (např. skupiny pro pozůstalé děti či dospělé). Terapeut má psychoterapeutický výcvik a výcvik v pozůstalostní péči v minimálním rozsahu 100 hodin.

2. **stabilizační specialista pro pozůstalé** - cílem práce je stabilizace pozůstalého v běžném životě, specialista má minimálně bakalářské vzdělání humanitního nebo zdravotního směru a výcvik v krizové intervenci a v pozůstalostní péči v minimálním rozsahu 100 hodin.

3. **poradce pro pozůstalé**¹ nebo **sociální pracovník pracující s pozůstalými**. Poradcem pro pozůstalé je pracovník absolvující zkoušku pro poradce pro pozůstalé. Nabízejí služby všem, kteří prožili očekávanou, ale i náhlou ztrátu blízkého člověka nebo pečují o umírajícího. Nabízíme pomoc tam, kde smutek není z nejrůznějších důvodů přijímán.

Další služby:

- svépomocné skupiny
- doplňkové aktivity pro pozůstalé (tábory, kurzy, praktická pomoc a asistence apod.)

Dlouhodobé cíle

- specializovaná pozůstalostní péče je dostupná všem pozůstalým v období truchlení

¹ www.poradci-pro-pozustale.cz

- budou stanoveny minimální požadavky na výcvik v pozůstalostní péči
- poskytovatelé specializované pozůstalostní péče (obvykle hospice, konziliární paliativní týmy, výhradní poskytovatelé pozůstalostní péče) poskytují služby stabilizačního specialisty pro pozůstalé a/nebo terapeuta pro pozůstalé a/nebo poradce pro pozůstalé
- jednotlivé pozice v rámci specializované pozůstalostní služby mají dostupné financování z veřejných zdrojů
- pracující v pozůstalostní péči mají dostupnou podporu externího pracovníka (například supervizora)
- vznikne etický kodex pracovníků v pozůstalostní péči

B. OBECNÁ POZŮSTALOSTNÍ PÉČE

Pozůstalostní péče je potřeba v místech obvyklého úmrtí, a proto každý zdravotník i osoby pracující v sociálních službách znají potřeby i potenciálně pozůstalých, dokáží poskytnout **obecnou pozůstalostní péči** a umí zprostředkovávat služby poskytovatelů specializované pozůstalostní péče.

Dlouhodobé cíle

- pracovníci ve zdravotnictví a sociálních službách jsou vzděláni v tématu pozůstalostní péče (sociální pracovníci, zdr. sestry, lékaři, psychologové, apod.)
- existuje mapa poskytovatelů pozůstalostní péče
- pracovníci pohřebních služeb mají povědomí o potřebách pozůstalých po ztrátě
- další profese, které jsou v kontaktu s pozůstalými (např. policie, hasiči, armáda, duchovní) mají dostupné kurzy na téma ztráty

C. PREVENCE VE ŠKOLÁCH A EDUKACE

Téma smrti ve vztahu k dětem je velmi úzce spojeno s tématem ztráty v celé široké podobě. Východiskem může být vývojová psychologie, kdy děti během vývoje prochází různými očekávanými ztrátami a vytváří si copingové mechanismy, díky kterým si osvojují dovednosti a kompetence při setkání se ztrátou a úmrtím. Je třeba zvyšovat znalostní, dovednostní i emoční kompetence dětí ve vzdělávacím procesu v návaznosti na rámcový vzdělávací program - aby téma ztráty a smrti bylo součástí rozvoje soft skills např. v třídnických hodinách a následně v rámci preventivních programů škol.

Cílem prevence tématu smrti ve školním prostředí (respektive v jakémkoli skupinovém vzdělávacím systému) je zapojit preventivní vzdělávací a výchovné aktivity na třech úrovních prevence:

- primární
- sekundární
- terciární prevence

Konkrétně hovoříme o mateřských školách, základní i středních školách a dětských skupinách. Souběžně se zvyšováním edukace v rámci školního systému je třeba osvětově pracovat s veřejností a především rodiči, aby se zvyšovala znalost o paliativní a pozůstalostní péči a porozumění systémovým změnám ve školství. K dosažení cíle je třeba systémových změn garantovaných MŠMT.

Dlouhodobé cíle

- pracovníci ve školství (pedagogové, metodici prevence, školní psychologové apod.) umí pracovat s tématem pozůstalostní péče a tématem ztráty - dokáží s dětmi vhodnou formou téma ztráty otevřít
 - zařazení do vzdělávacího systému na pedagogických školách (střední i vysoké)
 - kurzy pro pracovníky ve školství
- pozůstalostní péče a téma ztráty jsou zahrnuty mezi témata primární prevence na školách, metodici primární prevence umí s tématem pracovat a mají na tuto činnost alokovanou časovou kapacitu
- školy mají krizové plány v případě úmrtí a zajištěnou spolupráci s poskytovateli pozůstalostní péče v případě potřeby intervence po úmrtí
- pracovníci ve školách (pedagogičtí pracovníci a pracovníci poradenského pracoviště školy) mají dostupnou interní a externí podporu pro zvládnutí náročných situací (např. supervizor, terapeut)
- pro laickou i odbornou veřejnost jsou dostupné vzdělávací kurzy na téma pozůstalostní péče a ztráta